

ΔΕΥΤΕΡΗ ΣΕΛΙΔΑ	ΘΕΜΑ I	ΘΕΜΑ II	ΠΟΛΙΤΙΚΗ	ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΑ	ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ	ΚΟΣΜΟΣ	ΓΝΩΜΕΣ	ΙΔΕΕΣ
----------------	--------	---------	----------	--------------	------------	--------	--------	-------

Τι θα πει ο Μπαράκ Ομπάμα στην Αθήνα

Αναμένεται να αναφερθεί σε ελάφρυνση του χρέους με ταυτόχρονες μεταρρυθμίσεις, προσφυγικό, γεωστρατηγικά και ενεργειακά

Του απειταλιμένου μας στην ΟΥΑΣΣΙΚΤΟΝ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΕΛΛΙΣ

«Όπως όλοι θυμούνται την ιστορική ομιλία του Κένεντι στο Βερολίνο, έτσι και ο Ομπάμα θα αφήσει παρακαταθήκη τη δική του ομιλία στην Αθήνα, τη γενέτειρα της δημοκρατίας», τονίζει στην «Κ» αξιωματούχος που γνωρίζει λεπτομέρειες της προετοιμασίας της επικείμενης επίσκεψης του Αμερικανού προέδρου στην Ελλάδα και έχει αίσθηση των στόχων και των συμβολισμών της.

Η αμερικανική πλευρά αποφάσισε να αξιοποιήσει σε στρατηγικό επίπεδο το θετικό κλίμα που διαμορφώνεται στις ελληνοαμερικανικές σχέσεις – η κυβερνήση Τσίπρα περιγράφεται ως εξαιρετικά φιλική προς τις ΗΠΑ –, το οποίο είναι απόρροια της υποστηρικτικής στάσης της Ουάσιγκτον στο θέμα του χρέους, αλλά σε μεγάλο βαθμό οφείλεται και στην υψηλή δημοφιλία του κ. Ομπάμα στην Ελλάδα, πάντα για Αμερικανό πρόεδρο, με δεδομένες τις τριβές του παρελθόντος. Η περισσότερο κοινωτική πολιτική που ακολουθεί ο Αμερικανός πρόεδρος στο εσωτερικό των ΗΠΑ και η αυτοσυγκράτηση που επιδεικνύει στις διεθνείς σχέσεις – η οποία επικρίνεται από άλλες δυτικές χώρες που επιθυμούν έναν πιο παρεμβατικό ρόλο από την ηγετίδα δύναμη του δυτικού κόσμου – έχουν θετική απήχηση στην ελληνική κοινωνία.

Η επίσκεψη στοχεύει στην ανάδειξη του ρόλου της Ελλάδας – χώρας-μέλους της Ε.Ε.

και του ΝΑΤΟ – ως στενής συμμαχίας και εταιρών των ΗΠΑ και «προπύργου» σταθερότητας σε μια περιοχή όπου η Τουρκία, υπό την ηγεσία του Ταγίπ Ερντογάν, διολισθαίνει προς τον αυταρχισμό και απομακρύνεται από το δυτικό στρατόπεδο, η Μέση Ανατολή φλέγεται – ιδιαίτερη ανησυχία προκαλεί η ρευστή κατάσταση στην Αίγυπτο – και η τρομοκρατική απειλή παραμένει ισχυρή. Παράλληλα, οι ΗΠΑ ανησυχούν πολύ για την επιρροή της Ρωσίας στην περιοχή.

Στον αντίποδα, η Ελλάδα, μαζί με την Κύπρο, εμβαθύνει τις τριμερείς συνεργασίες με το Ισραήλ και με την Αίγυπτο, οικοδομεί στους παραδοσιακούς δεσμούς φιλίας με τον αραβικό κόσμο – στο πλαίσιο αυτό προωθεί τριμερείς συνεργασίες και με τον Λίβανο και με την Ιορδανία –, ενώ διατηρεί διαύλους επικοινωνίας με τη Μόσχα, οι οποίοι, με μια σωστή διαχείριση, θα μπορούσαν να αποδειχθούν χρήσιμοι.

Η προετοιμασία της επίσκεψης συνεχίζεται και δεν έχουν ακόμη ληφθεί οριστικές αποφάσεις για μια σειρά από ζητήματα. «Οποιοσδήποτε πει ότι γνωρίζει το τελικό πρόγραμμα απλώς ψεύδεται», σημειώνει άλλος αξιωματούχος. Η τελευταία εικόνα που υπάρχει είναι ότι τον πρόεδρο δεν θα συνοδεύει η Πρώτη Κυρία, Μισέλ Ομπάμα, ενώ δεν έχει αποσαφηνισθεί εάν στην αποστολή θα συμμετάσχουν και υπουργοί, όπως των Οικονομικών, Τζακ Λιου, και της Ενέργειας, Ερνέστ Μονβί. Πάντως, πολύ πιθανή θεωρείται η παρουσία της βοηθού υπουργού Εξωτερικών αρμόδιας για την Ευρώπη, Βικτόρια Νούλατ, ενδεχομένως και

Ο κ. Ομπάμα θα τονίσει πόσο ισχυρή είναι η δημοκρατία στη δοκιμαζόμενη Ελλάδα, κάτι που «θα είναι ένα μήνυμα και προς την Τουρκία».

του συντονιστή του Στέιτ Ντιπάρτμεντ για την ενέργεια, Άμος Χοκστάιν.

Στη βαρυσήμαντη «ομιλία πολιτικής κληρονομιάς» (legacy speech) που θα εκφωνήσει, πιθανότατα με φόντο την Ακρόπολη, ο κ. Ομπάμα θα αναφερθεί εκτενώς στη δημοκρατία και ειδικότερα στο πόσο ισχυρή έχει αποδειχθεί στη δοκιμαζόμενη Ελλάδα. Πέραν της γενικότερης στόχευσης, διαρρέεται ότι «θα είναι ένα μήνυμα και προς την Τουρκία».

Ο Αμερικανός πρόεδρος θα μιλήσει και για την ανάγκη ελάφρυνσης του ελληνικού χρέους, εξέλιξη την οποία θα συνδέσει πάντως με την ταχεία υλοποίηση των μεταρρυθμίσεων που έχει ανάγκη η ελληνική οικονομία και των τομών που απαιτούνται στη δημόσια διοίκηση, ώστε να καταστεί η χώρα πιο παραγωγική και ανταγωνιστική, και η γραφειοκρατία πιο αξιωματική και αποτελεσματική. Ο Μπαράκ Ομπάμα τάσσεται σαφώς υπέρ μιας πιο επεκτατικής πολιτικής – την οποία άλλωστε εφαρμόσε στις ΗΠΑ – και επικρίνει την αυστηρή λιτότητα. «Στο περιβάλλον του Ομπάμα υπάρχει αγανάκτηση με τις εμμονές των Γερμανών στο θέμα του χρέους», τόνισε στην «Κ» παράγον της Ουάσιγκτον που βρίσκεται σε επικοινωνία με τον Λευκό Οίκο. Ωστόσο, ο κ. Ομπάμα δεν θα συγκρουσθεί ευθέως με την Άγκελα Μέρκελ, την οποία σε κάθε ευκαιρία περιγράφει ως στενή σύμμαχο και εκθειάζει τη «γενναία» στάση που έχει τηρήσει στο προσφυγικό, παρά το πολιτικό κόστος που καταβάλλει. Αλλωστε, η μετάβαση του στη Γερμανία, η έκρηξη στη διάρκεια της θητείας του, είναι και ο κύριος

λόγος της τελευταίας, σύμφωνα με όλες τις ενδείξεις, επίσκεψής του στη Γηραιά Ηπειρο.

Οι Αμερικανοί εμφανίζονται ιδιαίτερα προσεκτικοί σε ό,τι αφορά την ασφάλεια και θέλουν να περιορίσουν στο ελάχιστο την «έκθεση» του κ. Ομπάμα στον οποιονδήποτε κίνδυνο. Υπό αυτό το πρίσμα φαίνεται να απορρίπτεται η αρχική σκέψη για μετάβαση του στη Λέσβο – κλιμάκιο Αμερικανών αξιωματούχων είχαν μεταβεί στο νησί και πρόβλεψαν σε επιτόπιου έρευνα –, αλλά με δεδομένο το έντονο προσωπικό ενδιαφέρον του κ. Ομπάμα για την προσφυγική κρίση, εξετάζεται το ενδεχόμενο να επισκεφθεί χώρο φιλοξενίας μεταναστών και προσφύγων στην Αττική. Αλλωστε και η Αθήνα έχει κάθε λόγο να πραγματοποιηθεί μια τέτοια επίσκεψη, καθώς θα αναδείξει στα διεθνή μέσα ενημερωτικά το πρόβλημα όσο και το υπερβολικό βάρος που επιβάλλεται στην Ελλάδα και τις προσπάθειες που καταβάλλει για να το διαχειρισθεί.

Θα συζητηθεί επίσης το Κυπριακό, όπου σημειώνεται πρόοδος, αλλά παραμένουν αποκλίσεις, και εκτιμάται ότι στη συγκεκριμένη συγκυρία δεν θα ωφελούν ενδεχόμενη άσκηση πιέσεων προς την Αθήνα, η οποία μάλλον ζημία θα προκαλούσε.

Τέλος, υπάρχει η ενεργειακή διάσταση που αφορά τόσο τους σχεδιασμούς μεταφοράς αερίου από το Ισραήλ και την Κύπρο, ίσως και την Αίγυπτο, προς την Ελλάδα και από εκεί στις ευρωπαϊκές αγορές, όσο και τη μεταφοράς σχιστολιθικού αερίου από τις ΗΠΑ με LNG στην Ελλάδα και από εκεί σε άλλες χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης.

Πώς έγραψα την ομιλία του Κλίντον το 1999

Του PAUL GLASTRIS

Όταν ο Αμερικανός πρόεδρος Μπαράκ Ομπάμα θα απευθυνθεί στον ελληνικό λαό από την Αθήνα στις 15 Νοεμβρίου, θα κληθεί να κάνει ασκήσεις ισορροπίας. Θα πρέπει να εκφράσει την υποστήριξη της Ουάσιγκτον για την αναδιάρθρωση του ελληνικού χρέους, χωρίς όμως να αποξενώσει την τρώικα ή να υπονομεύσει την εκτέλεση περαιτέρω οικονομικών μεταρρυθμίσεων στην Ελλάδα.

Θα πρέπει να εξάρει την υποδειγματική διαχείριση της προσφυγικής κρίσης από την Ελλάδα, χωρίς όμως να ενθαρρύνει περισσότερους πρόσφυγες να έρθουν στη χώρα. Θα πρέπει να στείλει το μήνυμα πως συμμερίζεται τις πολύ πραγματικές ανησυχίες της Ελλάδας για την ασφάλεια στο Αιγαίο, χωρίς όμως να προκαλέσει τον Τούρκο πρόεδρο να προβεί σε κάποια ανόητη πράξη.

Πριν από 17 χρόνια, ο Αμερικανός πρόεδρος Μπιλ Κλίντον είχε και αυτός κληθεί να αντιμετωπίσει προκλήσεις όταν είχε ταξιδέψει σε Ελλάδα και Τουρκία, με στόχο να μειώσει την ένταση που υπήρχε μεταξύ των δύο χωρών και γενικότερα στην περιοχή των Βαλκανίων. Ως ο μοναδικός Ελληνοαμερικανός μεταξύ των λογογράφων του προέδρου Κλίντον, είχε ανατεθεί σε εμένα το καθήκον να γράψω τον λόγο που θα εκφωνούσε ο κ. Κλίντον στην Αθήνα. Ο πόλεμος στο Κοσσυφοπέδιο είχε λήξει μόλις έξι μήνες νωρίτερα και στην Ελλάδα επικρατούσε ακόμη εκκενυρισμός. Εκείνο το καλοκαίρι είχε γίνει η αρχή της λεγόμενης «διπλωματίας των σεισμών» μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας, μετά την εκδήλωση καταστροφικών σεισμών και στις δύο χώρες.

Υστερα από δεκαετίες έντασης, το διπλωματικό άνοιγμα υποσχόταν καλύτερη των σχέσεων Ελλάδας-Τουρκίας, ωστόσο τίποτα δεν ήταν προκαθορισμένο. Μόλις τρία χρόνια νωρίτερα οι στρατοί Ελλάδας και Τουρκίας είχαν σχεδόν συγκρουστεί εξαιτίας μιας ακατοίκητης νησίδας του Αιγαίου και είχε αναγκαστεί να παρέμβει ο ίδιος ο κ. Κλίντον ώστε να αποκλιμακωθεί η ένταση.

Ο «Τρίτος Δρόμος»

Ο τότε πρωθυπουργός της Ελλάδας, Κώστας Σημίτης, και ο υπουργός των Εξωτερικών, Γιώργος Παπανδρέου, ήταν κεντροαριστεροί μεταρρυθμιστές από το ίδιο καλούπι του «Τρίτου Δρόμου» απ' όπου προερχόταν και ο κ. Κλίντον. Ο πρόεδρος και η μέλη του επιτελείου του για την εξωτερική πολιτική, με τα οποία είχα συνεργαστεί – ο προσωπάρχης του, Τζον Ποντέστα, ο σύμβουλος εθνικής ασφαλείας, Σάντι Μπέργκερ, και οι επιτελείς του Τόνι Μπλίνκεν, Φιλ Γκρόντον και Τομ Μαλινόβσκι, οι Αμερικανοί πρεσβευτές σε Ελλάδα, Νίκολας Μπερνς, και Τουρκία, Μαρκ Γκρόσμαν, και ο Άλεξ Μάλι, αξιωματούχος του αμερικανικού υπουργείου Εξωτερικών αρμόδιος για την Ελλάδα –, ήθελαν ο κ. Κλίντον με την ομιλία του να υποστηρίξει τόσο τη διεθνή πολιτική της κυβέρνησης Σημίτη όσο και να την ενθαρρύνουν να τη συνεχίσει.

Αυτή η συνέχηση περιελάμβανε την ανάληψη ηγετικού ρόλου από την Ελλάδα στην προσπάθεια να ξεφύγει η Σερβία από τη δικτατορία και τη σύγκρουση με την Ευρώπη και να επιστρέψει στη δημοκρατία και στη συνεργασία με την Ευρώπη. Σήμαινε ακόμη πως η

Ελλάδα θα καλούνταν να διαπραγματευτεί μια γενναία συμφωνία με την Τουρκία. Στο πλαίσιο αυτής της συμφωνίας η Ελλάδα θα έπαινε να εμποδίσει την υποψηφιότητα της Τουρκίας ώστε να γίνει μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, κάτι που η Τουρκία ήθελε απελασμένα. Σε αντάλλαγμα, η Τουρκία θα αναθεωρούσε το Σύνταγμα της με τρόπο που να ικανοποιεί την Ελλάδα, τις ΗΠΑ και την υπόλοιπη Ευρώπη (μεγαλύτερη προστασία των μειονοτήτων, περιορισμός της επιρροής του στρατού σε πολιτικές υποθέσεις κ.ά.) και θα άρχιζε ξανά διαπραγματεύσεις για το Κυπριακό. Ωστόσο κανείς από αυτούς τους στόχους δεν ήταν πιθανό να επιτευχθεί χωρίς τη συνεχή εμπλοκή των ΗΠΑ.

Δύο εμπόδια

Υπήρχαν όμως δύο μεγάλα εμπόδια. Το πρώτο ήταν η βαθιά καχυποψία και εχθρότητα που επικρατούσε στην Ελλάδα έναντι των ΗΠΑ και η οποία είχε τις ρίζες της στην άφρονα υποστήριξη των ΗΠΑ προς τη δικτατορία των συνταγματαρχών. Το δεύτερο εμπόδιο ήταν το Κοσσυφοπέδιο. Αν και η κυβέρνηση

Οι δύο προτάσεις που έμειναν στη συλλογική μνήμη των Ελλήνων ως συγγνώμη και τους έκαναν να ακούσουν προσεκτικά τα λόγια του.

Σημίτη δεν είχε παρεμποδίσει τους βομβαρδισμούς του ΝΑΤΟ υπό την ηγεσία των ΗΠΑ και είχε επιτρέψει στα στρατεύματα του ΝΑΤΟ να διασχίσουν την ελληνική επικράτεια, ο πόλεμος είχε προκαλέσει θυμό στην πλειονότητα του ελληνικού λαού. Ο θυμός είχε στόχο απευθείας τον κ. Κλίντον.

Εκείνη την εποχή εργαζόμουν στον Λευκό Οίκο με αντικείμενο την εκστρατεία στο Κοσσυφοπέδιο και θυμάμαι ότι είχα λάβει μια τηλεφωνική κλήση από έναν συγγενή μου στην Ελλάδα του οποίου λατρεύω, ο οποίος με παρακάλούσε να κάνω κάτι ώστε να πεύσω το αφεντικό μου να σταματήσει να διαπράττει «εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας». Δεν συμμερίζομαι τη γνώμη του συγγενή μου, διότι είχα δει με τα ίδια μου τα μάτια τα εγκλήματα του καθεστώτος Μιλόσεβιτς όσο εργαζόμουν ως δημοσιογράφος στη Βοσνία. Όμως καθώς επεξεργάζομαι την ομιλία που θα έδινε ο κ. Κλίντον στην Αθήνα – έχοντας προηγουμένως ζητήσει τη συμβουλή πολλών Ελληνοαμερικανών φίλων – προσπάθησα να μεταδώσω κάτι από την αγωνία του συγγενή μου.

Ήταν προγραμματισμένο να παραμείνουμε στην Ελλάδα δύο ημέρες, ωστόσο η διαμονή μας είχε περιορισθεί σε μία ημέρα εξαιτίας του γεγονότος ότι η ελληνική κυβέρνηση είχε δηλώσει πως δεν μπορούσε να ικανοποιήσει τις αυστηρές απαιτήσεις της αμερικανικής κυβέρνησης για επιπλέον ασφάλεια. Η απαιτηση αυτή οφειλόταν στις ανησυχίες μας για την απειλή από βίαιες διαδηλώσεις και από τη δράση των τρομοκρατών της «17 Νοέμβρη» που ακόμη κυκλοφορούσαν ελεύθεροι. Καθώς το προεδρικό αεροσκάφος είχε αρχίσει να κατεβαίνει στη νυχτερινή Αθήνα, μπορούσαμε να διακρίνουμε από τα παράθυρά του τη λάμψη από τις φωτιές που

Την ημέρα που ο πρόεδρος Κλίντον πήγε με την κόρη του Τσέλι στον Παρθενώνα, έβρεχε. Ο λογογράφος του αφηγείται πως είχε αρχίσει να σκέφτεται τις εναλλακτικές εκδοχές για την ομιλία, όμως ανοίγοντας την τηλεόραση, είδε τον πρόεδρο να μιλάει κρατώντας μια ομπρέλα.

είχαν ανάψει στο κέντρο της πόλης εδαβλώσεις που ήταν εξαγριωμένοι εξαιτίας της επίσκεψης του κ. Κλίντον.

Στο επίσημο δείπνο

Κατά το επίσημο δείπνο στο Ζάππειο Μέγαρο εκείνο το βράδυ, ο πρόεδρος, η Πρώτη Κυρία Χίλαρι Κλίντον, η υπουργός Εξωτερικών Μαντλίν Ολμπράιτ και τα υπόλοιπα μέλη της αμερικανικής αποστολής άκουσαν τον Έλληνα Πρόεδρο Κωστή Στεφανόπουλο να εκφωνεί έναν λόγο που αποτελούσε αυστηρό μάθημα για την κακοπιστία των Τούρκων και τα δεινά που υπέμεναν οι λησμονημένοι Ελληνοκύπριοι πρόσφυγες. Ορισμένοι από τους συτναδέλφους μου είχαν ερμηνεύσει την ομιλία Στεφανόπουλου ως ακόμη ένα σημάδι ασέβειας προς τον κ. Κλίντον. Όμως ο κ. Κλίντον το είχε αντιμετωπίσει ψύχραιμα. Ίσως καταλάβαινε πως ο κ. Στεφανόπουλος έπαιζε, όπως λέμε στην Αμερική, τον ρόλο του «κακού μπάτσου», δίνοντας φωνή στην ελληνική κοινή γνώμη. (Την επόμενη ημέρα ο κ. Σημίτης, παίζοντας τον ρόλο του «καλού μπάτσου», είχε χρησιμοποιήσει πολύ πιο συμφιλνιτικό τόνο.) Όταν είχα εφηνήσει το επόμενο πρωινό στο ξενοδοχείο Χίλτον, είχα κοιτάξει έξω από το παράθυρο και είχα ανακαλύψει προς κατάπληξη μου ότι έβρεχε. Το πρόβλημά μου ήταν πως η ομιλία που θα εκφωνούσε ο κ. Κλίντον αρχίζει με τον πρόεδρο να αναπολεί το θάμα της Ακρόπολης την οποία θα επισκεπτόταν εκείνο το πρωινό. Σε κατάσταση πανικού είχα αρχίσει να σκέφτομαι εναλλακτικές εκδοχές για την αρχή του λόγου που θα εκφωνούσε ο πρόεδρος. Μετά είχα ανοίξει την τηλεόραση ώστε να δω τις ειδήσεις. Είδα στην οθόνη τον πρόεδρο να κρατάει μια ομπρέλα και να έχει στο πλευρό του την κόρη του Τσέλι και να περ-

πατάει περιχαρής γύρω από τον Παρθενώνα. Στη συνέχεια ο κ. Κλίντον είχε επιστρέψει στο Χίλτον, όπου επρόκειτο να παραχωρήσει τη σημαντική του ομιλία. Υστερα από ευγενική προσφώνηση του κ. Σημίτη, ο κ. Κλίντον ξεκίνησε τον λόγο του λέγοντας ότι ταυτίζεται με το ακροατήριό του. Μίλησε επίσης για τα δώρα που προσέφερε η αρχαία Ελλάδα στον κόσμο, όπως τη δημοκρατία και την παιδεία, μνημονεύοντας τον περίφημο στίχο του ποιητή Σέλλει: «Είμαστε όλοι Έλληνες».

Επαίνασε μάλιστα τη δυναμικότητα και τη συμβολή της ελληνοαμερικανικής κοινότητας στην πρόοδο των ΗΠΑ, αναφέροντας ονομαστικά τον παιδικό του φίλο από το Αρκανσο, Ντέιβιντ Λεοπούλις, «ο οποίος, ύστερα από 45 χρόνια, συνεχίζει να μου στέλνει κάθε εβδομάδα email για την Ελλάδα και τη ελληνικά θέματα, έτσι ώστε να μην ξεχαστώ». (Το σχόλιο αυτό, χαριτωμένο μείγμα κολακείας και ειλικρίνειας, ήταν – όπως και πολλά άλλα εδάφια της ομιλίας – αποτέλεσμα αυτοσχεδιασμού.) Ο Μπιλ Κλίντον συνέχισε αναφέροντας στη μακρά ιστορία φιλίας μεταξύ ΗΠΑ και Ελλάδας, όπως και κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου.

Η κρίσιμη αποστροφή

Και μετά είπε αυτό: «Όταν η χούντα κατέλυσε το πολιτεύμα το 1967, οι ΗΠΑ επέτρεψαν στα γεωπολιτικά τους συμφέροντα εν μέσω Ψυχρού Πολέμου να κυριαρχήσουν των συμφερόντων τους – η πιο σωστή των υποχρεώσεών τους – που θα ήταν η προάσπιση της δημοκρατίας, η οποία ήταν άλλωστε ο λόγος για τον Ψυχρό Πόλεμο. Είναι σημαντικό να το παραδεχτούμε». Με τις δύο αυτές προτάσεις, που έμειναν στη συλλογική μνήμη των Ελλήνων ως συγγνώμη, παρότι δεν ήταν τέτοια, ο πρόεδρος πέτυχε να ανατρέψει την

καχυποψία του ελληνικού πληθυσμού απέναντι στις ΗΠΑ και να κάνει τους Έλληνες ακροατές της ομιλίας του να ακούσουν προσεκτικά τα λόγια του.

Η ομιλία του από το σημείο εκείνο υπήρξε μια εκτενής έκκληση στην Ελλάδα, έτσι ώστε αυτή να αναλάβει την ηγεσία στην προώθηση της σταθερότητας και της δημοκρατίας στην περιοχή και στη γεφύρωση των εθνοτικών και θρησκευτικών διχασμών. «Δεν μπορούμε να ξεχάσουμε τις αδικίες που έχουμε υποστεί, ούτε και να απαλείψουμε τις μνήμες των σφαλαμάτων που έχουμε διαπράξει», είπε ο κ. Κλίντον, μιλώντας εξίσου για τη δική του χώρα, όσο και για αυτή του ακροατηρίου του, για να συνεχίσει: «Είναι, όμως, δυνατόν να διαμορφώσουμε την Ιστορία, χωρίς να είμαστε δεσμώτες της». Ο πρόεδρος επαίνασε τις ειρηνευτικές πρωτοβουλίες μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας, για να παραδεχθεί ότι υπήρχαν «για πολλούς λόγους δυσκολότερες για την Ελλάδα, παρά για την Τουρκία».

Μίλησε χωρίς περιστροφές η απολογητική διάθεση για τη δράση του ΝΑΤΟ κατά του καθεστώτος Μιλόσε-

Η ομιλία αυτή υπήρξε ιδιαίτερα επιτυχημένη, εξασφαλίζοντας τους επαίνους σχολιαστών που πριν από λίγο καιρό καταδικάζαν τον Κλίντον.

βιτς, αλλά και για τις ελπίδες του για συμφιλίωση: «Ο σερβικός λαός διαθέτει πλούσια και υπερχρήσιμη ιστορία, βαθιά αγάπη στην ελευθερία, ενώ η θέση του βρίσκεται δικαιωματικά στο τραπέζι της ευρωπαϊκής εννοποίησης... Του αρέζει κάτι καλύτερο από το να στεναίνουν κάτω από τον ζυγό του τελευταίου δικτατορικού καθεστώτος της Ευρώπης».

Το βαλκανικό θέμα

Μίλησε με θέρμη για την προθυμία της ελληνικής κυβέρνησης να προσφέρει αρωγή στους πολίτες του Κοσσυφοπέδιου «ανεξάρτητα από την εθνική τους καταγωγή, εν μέσω μαχών», αλλά και για τα μεγάλα χρηματικά ποσά σε κρατικές και ιδιωτικές επενδύσεις που προσέφερε η Ελλάδα στα Νότια Βαλκάνια. Η ομιλία αυτή υπήρξε ιδιαίτερα επιτυχημένη, εξασφαλίζοντας τους επαίνους σχολιαστών, οι οποίοι πριν από λίγο μόλις καιρό καταδικάζαν τον Μπιλ Κλίντον. «Ελπίζω ότι τα λόγια του κ. Κλίντον θα πείσουν τους Έλληνες για τη οφέλη της επανεξέτασης της Ιστορίας και της παραδοχής των σφαλαμάτων που έχουν διαπραχθεί. Η ικανότητα της αυτοκριτικής είναι αναγκαία για την επίλυση των διενέξεων με τους αντιπάλους μας», είπε ο πανεπιστημιακός Τεντ Κουλουμπής στους Los Angeles Times.

Ενα μήνα αργότερα, η ελληνική κυβέρνηση ήρθε το βέτο της στην τουρκική υποψηφιότητα στην Ευρωπαϊκή Ένωση, η οποία παρότι πολιτικά επικίνδυνη, είχε καταστεί πιο εύπεπτη χάρη στην ομιλία Κλίντον. Η Τουρκία προχώρησε σε μεταρρύθμιση του Συντάγματός της. Χάρη στην κρίσιμη παρέμβαση Ελλήνων διπλωματών, η αντιπολίτευση στη Σερβία επικράτησε και ο δικτάτορας Μιλόσεβιτς οδηγήθηκε ενώπιον της Δικαιοσύνης. Όταν το προεδρικό

αεροσκάφος απογειώθηκε το βράδυ της ομιλίας του Μπιλ Κλίντον, έμεινα στην Αθήνα για να επισκεφθώ τους συγγενείς μου στην Καλλιθέα.

Στο Μοναστηράκι

Πριν επιστρέψω στις ΗΠΑ, επισκέφθηκα το Μοναστηράκι για να αγοράσω αναμνηστικά δώρα με δύο εξαδέλφους μου, την Πούπα και τη Γιάννα. Μην έχοντας βρει αυτά που έψαχνα, περιηγηθήκαμε στους δρόμους του κέντρου, όπου είχαν σημειωθεί τα επεισόδια. Στο πεζοδρόμιο, έξω από καμένες τράπεζες και καταστήματα, παρατήρησα αστραφτερά κομμάτια λευκής πέτρας. Η αρχιτέκτονα Πούπα μου εξήγησε ότι η πέτρα αυτή ήταν πενταελεύθερο μάρμαρο, υλικό από το οποίο χτίστηκε ο Παρθενώνας. Τμήματα του μαρμάρου αυτού είχαν χρησιμοποιηθεί σε προσόψεις καταστημάτων. Οι διαδωλωτές είχαν αφαιρέσει το μάρμαρο, για να το θρυμματίσουν και να πετάξουν τα κομμάτια στις βιτρίνες των καταστημάτων.

Η σχεδιάστρια Γιάννα είχε μια ιδέα: «Γιατί δεν παίρνεις μερικά από τα κομμάτια αυτά για αναμνηστικά;», μου είπε. Τοποθετήσαμε μερικά σε πλαστική σακούλα. Έχοντας επιστρέψει στην Ουάσιγκτον, τα επέδειξα σε κατόχημα επιγραφών, το οποίο τοποθέτησε σε αυτά μικρές πλακέτες που έγραφαν: «Αθήνα, Ελλάδα, 19-20 Νοεμβρίου», προτού τα προσφέρω σε συναδέλφους μου στον Λευκό Οίκο, αλλά και στον ίδιο τον πρόεδρο Κλίντον. Οι πρόεδροι δέχονται χιλιάδες δώρα κάθε χρόνο, τα περισσότερα από τα οποία καταλήγουν σε αποθήκες. Ο πρόεδρος Κλίντον, όμως, διατήρησε το μικρό αυτό θραύσμα μαρμάρου στον Οβάλ Γραφείο μέχρι το τέλος της θητείας του.

Πολλά άλλαξαν τα τελευταία 17 χρόνια. Οι προκλήσεις που αντιμετωπίζονται η Ελλάδα και οι ΗΠΑ έχουν αλλάξει και αποτελούν επιπτώσεις των τραγικών σφαλαμάτων που κάθε χώρα διέπραξε κατά τα χρόνια αυτά. Αυτό που κάνει ιδιαίτερο τον λόγο του προέδρου Κλίντον το 1999 – και τον καθιστά ακόμη επικαιρο – είναι τα επιχειρήματά του υπέρ της συμφιλίωσης και της διαφάνειας. Ο κόσμος γίνεται δυνατότερος όταν τα κράτη είναι ειλικρινή σε ό,τι αφορά τα σφάλματα του παρελθόντος τους και ευεπίφορα στις ανάγκες, απόψεις και επιρροές του άλλου. Οι αξίες αυτές δέχονται επίθεση σήμερα και στις δύο ακτές του Ατλαντικού. Διατηρούνται, όμως, μετέφερε ο Θεουκλίδης, ο Περικλής είπε στον περίφημο επικήδειο: «Διατηρούμε την Αθήνα ανοιχτή σε όλους και ουδέποτε εκδιώκουμε τον ξένο». Δύο χιλιάδες και πλέον χρόνια αργότερα, η Ελλάδα παραμένει ανοιχτή στον κόσμο, ενώ προσεχόμενα ότι παντού στον κόσμο όλοι θα λένε κάποτε: Δεν εκδιώκουμε κανέναν ξένο».

Την ώρα που ο πρόεδρος Ομπάμα και οι σύμβουλοί του εργάζονται πυρετωδώς για να συντάξουν την ομιλία του της 15ης Νοεμβρίου, ελπίζω να «κλέψουν» ένα εδάφιο από την ομιλία Κλίντον του 1999: «Μία ακόμη σπουδαία δημοκρατική αρετή έχει τις ρίζες της εδώ στην Αθήνα: η αποδοχή ότι οι πολιτιστικές διαφορές είναι αυτές που κάνουν τη ζωή πιο ενδιαφέρουσα. Όπως μας μετέφερε ο Θεουκλίδης, ο Περικλής είπε στον περίφημο επικήδειο: «Διατηρούμε την Αθήνα ανοιχτή σε όλους και ουδέποτε εκδιώκουμε τον ξένο». Δύο χιλιάδες και πλέον χρόνια αργότερα, η Ελλάδα παραμένει ανοιχτή στον κόσμο, ενώ προσεχόμενα ότι παντού στον κόσμο όλοι θα λένε κάποτε: Δεν εκδιώκουμε κανέναν ξένο».

*Πρώην λογογράφος του προέδρου Μπιλ Κλίντον και διευθυντής του Washington Monthly.